

68. Qua tempestate Odolricus, sancti Marcialis abbas vigilantissimæ honestatis, Egolismam venit ad Illuinum comitem. Ipse vero tunc donavit sancto Marciali æcclesiam sanctæ Mariæ in territorio Burdegalensi cum insula magna Dornoniæ (167), in qua est sita; et est ipsa insula vel æcclesia uno plus miliario a castro Fronciaco, quod erat in dominio proprietatis supradicti comitis cum omnibus in circuitu terris et castellis. Quam possessionem retinebat ex jure hæreditario uxoris suæ nobilissimæ, comitissæ Alaiziæ. Pater vero ejus Willelmus reversus a Hierosolimis, multis principibus 1° bonum fuit exemplum. Confestim enim Isimbertus episcopus Pictavinus, et Jordanus episcopus Lemovicus, et comes Fulco, pluresque primatum 2° Hierosolimam tendunt.

69. His diebus concilium adgregavit episcoporum et abbatum dux Willelmus apud Sanctum Carrofum, propter extinguendas hæreses, quæ vulgo a Manicheis disseminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitanicæ principes, quibus precepit pacem firmare et

1° nobilibus, mediocribus et pauperibus 2. *Gesta epp. Eng.* 2° et infinita multitudo mediocrium et pauperum ac divitum *add.* 2. *G. epp. Eng.* 3° apud Sanctum Romanum *add.* 2. 4° Nam Histo episcopus ²¹⁶ Sanctonicensis, qui archiepiscopatum ipsum susceperat vivente et rogante Atio paralisi dampnato, sponte ²¹⁷ dereliquit secundum canonum instituta *add.* 2. 5° *deest* 2. 6° fortissimum *add.* 2.

VARIÆ LECTIONES.

²¹⁶ natione 1. ²¹⁷ suffrancis 1. ²¹⁸ epis scesconioscis c. ²¹⁷ spontie 1.

NOTÆ.

(167) Dordogne.

COMMEMORATIO ABBATUM LEMOVICENSIIUM

BASILICÆ S. MARTIALIS APOSTOLI.

Auctore Ademaro monacho S. Cibardi.

(Apud Labbeum, *Bibliotheca nova mss.* II, 271.)

Anno 848 ab incarnatione Domini, indictione xi pridie Kalendas Aprilis, temporibus regum Lotharii et Caroli Calvi, nono anno post mortem Ludovici imperatoris, filii Caroli Magni imperatoris et prælium Fontaneticum, mutatus est canonicalis habitus in monasticum in basilica Salvatoris mundi et Mar-

C ex semitipsis abbatem constituere, sed regularem abbatem sancti Savini nomine Dodonem sibi abbatem elegerunt, et perfecte regulares exstiterunt.

Primus itaque abbas hujus loci ex monacho fuit idem Dodo, et præfuit tribus annis.

Secundus abbas Abbo præfuit annis xi, cujus anno quinto Carolus Calvus in regem Lemovicæ præfuit

archiepiscopo functum et consecratum, et S. A
Geraldus Auriliacensis natus est. Obiit Abbo xiv
Kalend. Junii.

Tertius abbas præfuit Benedictus annis xv. Hujus
præsulatu Normanni cœperunt se primum (168) ef-
fundere in Franciam et Aquitaniam; obiit xiv Ka-
lendas Februarii. Stedilo episcopo succedit Aldo
episcopus et obiit Nonis Octobris, sepultus in basi-
lica Salvatoris Lemovicæ. Post eum Geilo episcopus
existit, qui obiit xv Idus Julii. Post eum Anselmus
episcopatum tenuit.

Quartus abbas præfuit Gonsindus annis xviii. Hu-
jus secundo anno Carolus Calvus imperator obiit et
filius ejus Ludovicus Balbus regnum suscepit. Hic
tribus annis postquam regnasset obiit et filius ejus
Carolus regnum suscepit (169), cui Odo rex regnum
abstulit et pro eo regnavit. Hunc abbatem non mit-
terem in catalogo, nisi fuisset monastico habitu in-
dutus. Nam nimis corde sæcularis multas ecclesias
et terras a basilica Martialis apostoli abstulit et sæ-
cularibus potestatibus inutiliter concessit. Obiit vii
Kal. Novembris.

Quintus abbas Fulbertus præfuit annis vi. Obiit ix
Kalend. Februarii. Hujus anno quinto Odo rex obiit
et Carlus Minor regnum recuperavit. Ipso anno An-
selmus episcopus Lemovicensis obiit v Idus Fe-
bruarii, sepultus in basilica Salvatoris juxta corpus
supradicti Aldonis episcopi.

Sextus abbas Fulbertus præfuit annis xx. Hujus
anno sexto sanctus Geraldus apud Auriliacum obiit
tertio Idus Octobris, sepultus in monasterio Petri
apostoli quod ipse ædificaverat. Hujus abbatibus
anno decimo nono obiit Guillelmus dux, comes Arvernus,
qui Cluniacum cœnobium ædificavit (170). Idem abbas
Fulbertus obiit Kalendis Februarii.

Septimus abbas Stephanus præfuit annis xvii,
obiit xviii Kalend. Decembris. Hic composuit super
altare Salvatoris ecclesiam ex auro et gemmis et
argento quam vocant Muneram. Hic turres in ca-
sello S. Martialis duas fecit, unam contra Scutarios
nomine Orgoletam, alteram contra Arenas nomine
Fustiviam, præcipiente hoc; rege Carolo Minore ad
repellendum Guillelmum ducem, Pictavinum comi-
tem, et ex nomine suo ipsum castellum nominavit
Stenopolim, quasi Stephani civitatem (171).

Octavus abbas Aimus præfuit annis sex. Obiit Nonis
Maii. Hic amicitiam habuit cum S. Odone Clu-
niacensi abbate, cui jussit edere Vitam S. Geraldii.
Hic Turpionem episcopum Lemovicensem, fratrem
suum, summo amore excoluit et tertio post obitum
ejus anno eidem S. Turpio episcopus obiit viii Ka-
lendas Augusti. Ex cujus nepte Officia nomine, nati
sunt Adalbertus decanus et Rotgerius patre Fulche-
rio in proprio jure hæreditario, quod vocatur Cam-

panense juxta castellum Potentiam: Tertius quoque
Raimundus junior natus germanus existit amborum,
cujus ego Ademarum filium sui matre Hildegarde [sive
Aldearde].

Post Aimonem abbatem vacavit abbatia xxxi an-
nis sine pastore. Illum enim qui tot annis præfuit
tantum non profuit, nolo in Catalogo abbatum po-
nere, cum injustum hoc sit. Nam habitu nequaquam
monachali, sed canonicali, imo laicali per tot annos
principatum loci tenuit solo nomine abbas. Qui vult
ejus nomen scire, Aimericus vocatus est. Hujus anno
x monasterium S. Martialis divino judicio igne cre-
matum est. Hic omnem terram monasterii hujus et
ecclesias tam parentibus suis quam cæteris sæcula-
ribus potestatibus dare non timuit. Hic tertio die
ante mortem suam habitum monachi induit, timens
perjurium quod regi Illothario in Francia firmave-
rat, quando a rege abbas constitutus est. Nam jura-
vit regi se monachum fieri, sed derisor Dei usque
ad mortem distulit, qui nisi scelus præsumptionis
ejus deleteret eum, nonus abbas scriberetur.

Nonus abbas Guigo præfuit annis xvii. Obiit Ego-
lismæ tertio Kalendas Octobris, sepultus in basilica
S. Eparchii ante altare sancti Siphani, quia et de
ipso monasterio abbas erat. Hic Adalbertum supra-
dictum constituit sibi decanum in basilica sancti
Martialis. Hujus anno duodecimo rex Illotharius Le-
movicæ venit, præcepitque abbati ut ædificaret mu-
ros castri; qui reversus in Franciam post paucos
dies mortuus est, et progenies ejus deinceps regno
privata est. Nam frater ejus Carolus in carcerem
missus est ab Ugone duce, et ipse Ugo rex factus
est, cujus filius Robertus, rex sapientissimus et piis-
simus, usque hodie vivit. Ipsius abbatis principatu
crypta aurea Martialis apostoli media nocte igne est
combusta, cadente candela una minus restincta in-
ter multitudinem candelarum, et lapides pretiosissimi
tunc ab igne corrupti sunt, et quicquid intra domum
ipsam erat quod ardere poterat, flammis concrema-
tum est, libri cremati, aurum et argentum liquefa-
ctum et intra quindecim dies cripta aurea cum gem-
mis a novo restaurata est a Josberto custode sepulcri
monacho. Idem Josbertus iconem auream sancti
Martialis apostoli fecit, sedentem super altare, et
manu dextra populum benedicientem, sinistra librum
tenentem Evangelii. Supradictum incendium iu-
niense Junio accidit ante festivitatem sancti Mar-
tialis.

Decimus abbas Josfredus præfuit annis vii. Obiit v
Idus Octobris. Hujus principatu plaga ignis super
corpora Aquitanorum desævit et mortui sunt plus
quadraginta millia hominum. ab eadem pestilentia.
Ideo Josfredus abbas et episcopi Aquitanicæ adunati
Lemovicæ levaverunt corpus sancti Martialis apo-

(168) Imo potius secunda irruptione.

(169) Erro-

verit, aliisque etiam eruditissimis viris causam er-

stoli et in montem Gaudii transtulerunt, et exinde pridie Nonas Decembris tumulo suo restituerunt, et cessavit pestilentia ignis. Hic de icona aurea loculum fecit aureum cum gemmis in quo vectum est corpus sancti Martialis. Hic duas cruces ex auro et gemmis fecit.

Undecimus abbas Adalbalduſ præfuit annis ix. Hic regaliter basilicam S. Martialis recuperavit. Hujus principatu supradictus decanus Adalbertus, vir clarissimus, obiit xi Kalendas Maii. Juxta eum mortuus est Adalbalduſ tertio mense, hoc est xi Kalendas Augusti.

Duodecimus abbas itidem Josfredus præfuit annis duodecim. Hic coronam auream cum geminis pendentem ante corpus beati Martialis fecit. Hic a novo basilicam Salvatoris magnifico opere renovavit. Hujus tertio anno sepulcrum Domini Jesu Christi apud Hierosolyman contractum est a Saracenis et Judæis, et cæteræ ecclesiæ per ipsam provinciam: sola ecclesia Bethlehem, ubi natus est, confringi non potuit. Nam virtus Dei eam defendit, et Saraceni qui eam violare venerant, pessima morte omnes exstinxit: creperunt enim mox ventribus omnes, et ira Dei secuta est super Saracenos, et mortui sunt tam fame quam pestilentia per tres annos Saracenorum et Judæorum plus quam nongentes centum millia. Contractum est autem idem sepulcrum tertio Kalendas Octobris, et mox ab ipsis Saracenis cœpit reædificari; fuerunt enim timore perterriti. Hujus abbatis anno decimo, Dominicæ mediæ Quadragesimæ nocte, dum intrarent turbæ ad Matutinas in basilicam vetustam Salvatoris, impressione nimia in introitu portarum quinquaginta duo homines exstincti sunt. Obiit ipse Josfredus Nonis Decembris.

Decimus tertius abbas Hugo præfuit annis sex. Hic in Francia collationem fecit cum rege Roberto et archiepiscopo Bituricensi Gauzleno, et cum multis episcopis et sapientibus viris Franciæ, de apo-

Quæ sequuntur non sunt Ademari, sed alterius cujuspiam monachi, Helie de Rosfaco nominati, etc.

Decimus quartus abbas Odolricus præfuit. Iste comparavit duo pallia leonina, et textum Evangelii minorem de auro, et fecit dedicare caput istius ecclesiæ cum magno honore, et redemit duas ecclesias, muros et castellum. Quinto Kalendas Octobris obiit.

Decimus quintus Petrus abbas præfuit, qui fecit portam a Mourmelier.

Decimus sextus post eum Mainardus abbas præfuit.

Decimus septimus loci istius abbas sanctæ ac venerabilis memoriæ domini exstitit Ademarus.

stolatu sancti Martialis, cur alii in apostolorum, alii in confessorum numero eum tenere videbantur. Qui in numero confessorum eum tenebant, ideo hoc agebant quia non putabant aliquos esse apostolos præter duodecim. Alii vero hoc agebant, quia nomen ejus in quatuor evangelistis non reperiabant. Qui vero saniori consilio intellecta sapiebant, affirmabant eum esse apostolum unum præcipuum post duodecim, quia cum duodecim conversatus est et eandem gratiam apostolatus, quam et illi, a Domino accipere meruit. In quo concilio ab omnibus definitum est non eum numerari nisi in catalogo apostolorum, sicut et Joannes evangelista, qui in pace migravit, debere. Nam plurima testimonia repta sunt antiquitus eum in Litanis et in aliis scriptis apostolum fateri per Galliam et Britanniam, Italiam et Hispaniam, et illos esse Hebionitas hæreticos, qui non credunt præter duodecim apostolos. Nam gesta ejus canonica semper ab Ecclesia recepta satis declarant privilegium apostolatus ejus; et quia sine dubitatione unus est de septuaginta duobus apostolis quos Dominus misit velut agnos inter lupos, quos septuaginta duos non solum Græci, verum etiam Lucas evangelista et Paulus apostolus in Epistola ad Corinthios prima vocat apostolos. [Nam et apud Græcos sapientiores Martialis apostolus notissimus est. Hic a Francia rediens mox sicut comperit veritatem in concilio, Martialem scripsit in Litanis inter apostolos, non confidens disputationi propriæ, sed antiquis testimoniis, et exinde ex toto, non ex parte Martialis acclamatus est apostolus ab omnibus catholicis, et confusi sunt Hebionitæ. Hujus sexto anno obiit Rogerius frater Adalberti decani, vir clarissimus, et meus magister et patruus, sexto Kalendas Maii; post eum die tricesima secunda mortuus est idem abbas Ugo, sexto Kalendas Junii: quorum animas tibi commendo, Domine Jesu.

quinquaginta annos et novem menses locum istum religiose atque fideliter gubernasset, ipsumque, ut dictum est, bonis omnibus adornasset, anno ab incarnatione Domini 1114 in pace quievit, decimo Kalendas Septembris, et in capitulo quiescit.

Decimus octavus exstitit Bernardus abbas.

Decimus nonus domnus Amblardus, magnæ religionis et honestatis vir, in cujus tempore hoc monasterium cum adjacenti villa incendio concrematum est (175). Rexit monasterium istud per annos viginti octo. Obiit anno 1143. Qui præcepit consulis ut facerent muros et fossata.

et menses tres. Obiit duodecimo anno Kalendas A Septembris.

Vicesimus secundus abbas Petrus, vir magnæ religionis et honestatis, pravorumque morum rigidus corrector. Rexit per tredecim annos et menses octo. Obiit quarto Idus Septembris, anno ab incarnatione Domini 1164. In quo anno sedata est tempestas inter Henricum probissimum regem Angliæ terræ et filios suos, quæ fere per duos annos duravit, etc. Helias de Roslaco capellanus suus, earum rerum scriptor, quem de suo beneplacito hujus ecclesiæ monachum fecit.

Vicesimus tertius abbas domnus Isembertus, vir mitissimus et quietus, et ad potentes multum gratosus. Exactionem quam episcopus Lemovicensis, vel canonici sub nomine confratriæ, a populo violententer expetebant, sedulis reclamationibus irritam fecit. Rexit per viginti quatuor annos. Per unam

A mensem antequam decederet, curæ pastorali in capitulo resignavit; et cum ad diem præfixum peragenda electionis tam domnus abbas Cluniacensis quam priores et præpositi, et alii multi ex nostris pariter convenissent, in bona confessione inter eos qui simul convenerant, animam exhalavit, nocte videlicet præcedenti diem electionis, dum conventus Completorium celebrasset. In crastino libere electo celebrata est, feria secunda traditur honorifice sepulturæ, præsentibus episcopis Joanne Lemovicensi, G. Cadurcensi, et abbatibus Cluniacensi, noviter electo S. Martialis, S. Petri Solemniacensis, S. Augustini, S. Martini.

Vicesimus quartus domnus Hugo sexdecim annis.

Vicesimus quintus abbas Petrus de la Grissa dictus.

Vicesimus sextus, Petrus Davalacum.

Reliqua non potuerunt legi in ms. codice, inquit Joannes Beslius, cujus apographum a V. cl. Jacobo Puteano nobis cum plerisque aliis ejusdem doctissimi scriptoris chirographis communicatum bona fide expressimus.

Subjicitur iste Catalogus eorumdem abbatum.

Ainardus abbas sæcularis	resignavit anno 848
Dodo	an. 3
Abbo	11.
Benedictus	15.
Gossindus	18.
Fulbertus	6.
Fulbertus	20.
Stephanus	17.
Aymo	6.
Aimericus	31.
Guigo	17.
Josfredus	7.
Adalbaldus	9.
Josfredus	12.
Hugo	6.
Odolricus	.....
Anterius	7.
Petrus	4.
Mainardus	.....
Ademarus	an. 50 et m. 9.
Bernardus	2.
Amblardus	28.
Albertus	13.
Petrus prior Clun.	5, m. 3.
Petrus abbas S. Aug.	13, m. 8.
Isambertus Escobart, prior de Roslaco	24.

Hugo de Brossa prior	16, obiit 1218.
Petrus la Grissa præpositus de Rossac	10, m. 3.
Petrus Davalacum	.....
Guillelmus	19, m. 2.
Raimundus Gaucelin	ob. 1215.
Guillelmus	.....
Guillelmus	.....
Jacobus	.....
Petrus	.....
Gerardus.	
Guido.	
Gualliardus.	

(Cæteros omnes repetitis ex Gallia Christiana Claudii Roberti. Nec onittenda ex ms. codice quæ sequuntur ibidem.)

‡ Tertio Kalendas Septembris, anno ab incarnatione Domini 1066, combustio Lemovicensis civitatis, in qua obierunt centum et viginti homines.

Item anno 1105 Kalendis Junii, combusta est civitas Lemovica ab hominibus de castro S. Martialis; in qua combustione concremata est mater ecclesiæ S. Stephani cum omnibus officinis suis, et monasterium Sanctæ Mariæ similiter, et ecclesiæ S. Joannis Baptistæ, et S. Mauricii, et S. Trinitatis, et S. Genesii, et S. Domnoleni.